

Cato Pellegrini

**Luke 4: Øyvind Kvernfold Myhre:
"Karin er fri"**

Luke 4: Øyvind Kvernfold Myhre: "Karin er fri"

Cato Pellegrini

Novelle av Øyvind Kvernfold Myhre

Følelsen av forestående katastrofe har knuget henne hele dagen. Slik hun ofte kan kjenne toreværet nærme seg mens himmelen ennå er blå, slik har hun kjent undergangen som truer. Kjent den som et trykk i hodet, en stadig strammere knute i magen.

Det er solblank ettermiddag i juli. Karin Engroth kjører oppover en humpete skogsveg. Baksetet er fylt av bæreposer med mjølk, brød, kaffe, middagsmat. Turen til bygda, sørover til tettstedet og tilbake igjen, har tatt det meste av dagen. Hun veit at hun har vært alt for lenge borte; at hva som helst kan ha hendt med Frank på disse timene - enda hun har forvissnet seg om at fyrstikkene er innelåst, medisinerne godt gjømt, propanovnen sikret. Og vissheten svir som knust is i blodårene: Noe *har* skjedd.

Skogsvegen er sperret med en bom der hvor tømmervegen gjennom Ohrenmarka tar av fra vegen til de to, tre småbruka inne på åsen. Hun stanser, går ut, låser opp bommen. I den plutselige stillheten registrerer hun hver enkelt lyd som noe særskilt og betydningsfullt: Plystringa fra en stær, blanke klemt fra ei sauebjele, en mangestemt summetone fra fluer og humler i lyngen. Hun kjenner den solvarme lukta av granbar, mose og gras, og fornemmer - som noe hun ser som en tilskuer, men aldri kan oppleve - harmonien, tryggheten i dette landskapet.

- Dette er *hans* verden - den han delte med meg den første, vidunderlige sommeren, tenker hun.

Et ekorn piler over tømmervegen. Et vindpust rasler i ormegraset og stryker henne over kinnene, lett som en tanke. Hun veit at opplevelsen skulle ha gitt henne en umiddelbar, ureflektert glede, men ingen glede når inn til henne.

Hun setter seg i bilen igjen og møter sitt eget blikk i speilet: To klare, blå øyne i et smalt ansikt, furete av bitterhet. - Snart førti, tenker hun, - og jeg har nesten ikke *levd*.

Et øyeblikk tar vissheten om tapte drømmer strupetak på henne. Fort starter hun, kjører gjennom bommen, stanser igjen og smekker bommen igjen etter seg. Hytta - den ombygde seterbu som Frank arvet året etter at de giftet seg - ligger noen kilometer innover i Ohrenmarka.

En etter en hekter tankene seg sammen mens hun kjører. Hun minnes første gangen han tok henne med hit. "Dette er kongeriket mitt bak de sju blåner," hadde han sagt, og smilt det glade, uryddige smilet sitt. Det var like før de første tegna på sjukdommen viste seg - den uheldelige sjukdommen som har ett opp kroppen hans og sinnet hans, til det bare er tomme skall igjen av dem begge.

Og ennå, etter femten år, fortsetter venner, slektninger, kolleger å fortelle henne hvor tragisk det er; hvilken lysende begavelse han var, hvilke muligheter han hadde før sjukdommen rammet ham i ung alder. - Men ingen snakker om hvordan den rammet meg, tenker hun. - Jeg kunne hatt barn, karriere, reiser, opplevelser. Jeg kunne ha levd et eget liv.

Som lyn gjennom tåke er den forbudte, utenkelige tanken der et øyeblikk, før hun klarer å drepe

den: - Det ville være så enkelt å gjøre slutt på den skyggen av et liv han ennå har. Hun ville være *fri* da, og i hvert fall ha *noen* år til å søke sine egne drømmer - -

Hun tvinger seg til å tenke riktige tanker. Hun tenker på denne arvelige sjukdommen som rammer blindt, og som kan ha så mange forskjellige forløp - sjukdommen som får nervesystemet til å forvitre, sakte og uavvendelig, dag for dag, år etter år. Den begynner med skjelving, utvikler seg som sviktende kroppskontroll, i mange tilfeller - som Franks - også med personlighetsforandring, nedsatt konsentrasjonsevne, hallusinasjoner, sinnsforvirring. Hun kjenner de fleste formene, etter femten års nær og pinefull innlevelse.

Han tok det tappert de første åra. Bestefaren hans hadde levd med sjukdommen til han var nærmere åtti, sa han, og det feilte ham aldri noe verre enn at han aldri kunne drikke kaffe uten å søle. Etter hvert ble det vanskeligere for ham å arbeide; han måtte slutte i avisen og arbeide som frilanser når han var frisk nok til det. Så kom depresjonene, hallusinasjonene. Det han skreiv ble usammenhengende, etter hvert uforståelig. De to siste diktsamlingene var skrekvisjoner; glimt fra et privat, lukket helvete.

I perioder har hun hatet ham. Hatet sjukdommen, som er blitt den viktigste delen av ham; men også redselen og sårbarheten hans. Og svakheten - den svakheten som har krevd at *hun* må være stadig sterkere. Forsørge dem begge, gå på jobb hver dag i frykt for hva som kan skje mens hun er borte. Mate ham, hjelpe ham med klærne, lese for ham mens han ennå klarte å konsentrere seg. Trøste ham, lytte til klagene hans i timevis, prøve å løfte ham fra den nattsvarte redselen. Roe ham under raseriutbruddene. Ringe etter ambulanse de to gangene han har gjort halvhjertete forsøk på å ta livet sitt. Legene oppfattet selvmordsforsøkene som fortvilte rop om hjelp, omsorg, kjærlighet; de oppfordret henne til å prøve å gi ham litt mer oppmerksomhet.

- Selvfølgelig hadde de rett, tenker hun mens hun kjører. - Og hvor mye *mer* har jeg styrke til å gi ham?

Samtidig er hun blitt enda mer glad i ham, jo mer han har trengt henne. Hun husker den han var - den glade, undrende, litt sjenerte drømmeren som hun ennå, i sjeldne glimt, kan ane bak sløvheten. Det hender hun tenker: - Du har bare meg igjen, Frank. Så ubarmhjertig skal ikke verden være mot deg at du mister meg også.

Likevel: Det hadde vært så godt å høre ham si, i et klart øyeblikk: "Gå fra meg, Karin! Du har ikke noe liv sammen med meg, og for meg er det ikke noe håp, uansett."

Han har henne, og sympatien fra alle som kjenner dem, i den grad han oppfatter den. Hvilken støtte har *hun*? Hun hører de stadige forsikringene om hvor sterk hun er, hvor sterk hun *må* være. Mest fra søstra hans, med sutrestemmen som bærer hennes evig uinnfridde tilgodehavender mot verden og menneskene: "Du er sterk du, Karin. Det hadde ikke vært noen sak hvis alle hadde *din* styrke! Jeg holder nesten ikke ut å se ham; det gjør så forferdelig vondt, og jeg som har så mye fra før - "

Og hvem spør hvor mange ganger Karin har grått seg i søvn, innesperret uten håp om befrielse, aleine i universet?

Medisinene kan ikke stanse sjukdommen. De holder ham bare nedsløvet, og for det meste rolig. Også denne sommeren har hun, i samråd med legene, tatt sjansen på å ta ham med hit ut, til kongeriket hans bak sju blåner - stedet hvor han visst ennå kan oppleve en slags glede.

Tømmervegen klatrer over en åsrygg der det har vært drevet flatehogst. Over tennung og ormegras åpner utsynet seg, som ei åpenbaring. Den breie østlandsfjorden ligger innfelt lik ei mattpolert stålplate mellom mørke åser, under en veldig himmel, fjern og lyseblå som en uoppnåelig drøm. I

liene mellom fjorden og granskogen ligger store garder – kvite våningshus og røde låver, kranset av frodige åkre. – Slik skulle verden være – hans og min, suger det i henne. – Vi skulle ha levd, elsket, sanset i dette ene sekundet av evigheten som er vårt. I stedet – –

Hun biter tennene sammen, skifter gir på flata, dukker inn mellom alleer av mørk granskog. Ei plutselig erindring om noe forferdelig, noe hun ikke *vil* vite av, krafser i tankene hennes et øyeblikk. Hun skyver den ned i mørket igjen.

– Det har gått bra hele den første uka. Han har vært rolig og sløv, blid uten å si noe særlig; når hun har snakket til ham, har han oftest bare smilt. Han har klart å rusle litt ute, ned til stranda for å fiske. Men hvilke tanker som flakser forbi, hvilke bilder som flimrer bak denne maska med Franks trekk, det veit hun ikke. Hun veit bare – med forutanselsens irrasjonelle logikk – at etter sløvheten kommer det et utbrudd.

Hun tenker på noe han sa mens han ennå var klar, for det meste: ”Jeg drømmer ofte om et land bortafør alle blåner, Karin. Jeg ser det uklart, som gjennom morgendis tidlig på høsten – det likner litt på landskapet rundt hytta vår. I det landet er det evig seinsommer, med djupblå himmel over fjell og grønne daler. Det finnes ikke sorg og død der, bare kjærlighet som ikke falmer, og håp som alltid er blanke og nye. Det landet skal vi finne en gang – men ennå er vegen dit stengt for oss.”

Et øyeblikk svømmer tømmervegen foran henne i tårer. Hun blunker dem bort og kjører videre.

– Et kvarter seinere parkerer hun på grasvollen ovafor hytta. Hun tar bæreposene, går rundt den brunbeisete bygningen, opp på verandaen. ”Frank,” roper hun, ”her er jeg!”

Alt hun hører er klukking fra bekken, sus i grankronene, snatring fra ei and ute på vatnet.

Den tanken hun ikke *vil* vite av klorer bak i sinnet igjen. Fort spar hun over den med nye tanker: Kanskje han sover; kanskje han har gått ned til stranda for å fiske – – hun setter posene inn på kjøkkenet, går gjennom peisestua, gjennom soverommet, ut på verandaen. ”Frank?”

Trykket i hodet hennes stiger; isen kraver stadig tettere rundt panna. Hun springer nedover vollen, bort til bekken som hun følger ned til vatnet. Hun oppfatter den strålende sommerdagen rundt seg, andeføstret som svømmer langs flytetorva i vika, sivet som speiler seg i vatnet, og trykket i hodet hennes stiger, blir til uutholdelig smerte.

Nå er hun liksom to personer på én gang: Én som småløper langs bredden, splintret av angst; en annen som betrakter alt hun gjør, og veit og husker og forstår alt, uten å føle noe.

Hun følger strandlinja, klyver over ei bratt ur til den beste fiskeplassen hans, der et vindfall ligger med krona ut i vatnet. Hun stanser og puster, og synes hun ser ham ligge lent mot vindfallet –

Den andre, betrakteren, hører de kokende tankene hennes, kjenner hjerteslaga som hamrer, pusten som hiver, og *ser*: Vatnet kurper seg i stadig nye mønstre i brisen, vindfallet er borte, og det sitter ingen Frank på bredden.

Trykket i hodet hennes eksploderer i brennende, blendende lys. Hun sjangler, setter seg – – verden flerres i store flak som daler og langsomt setter seg sammen igjen ...

Så er hun én, og husker alt.

Frank har vært død i tre år – men det var her han låg, den dagen som hun stadig gjenopplever, som hun må gjenoppleve hver eneste dag. Det var her han låg da hun hadde blandet alle sovemedisinene

og de andre tablettene i kakaoen hans, og legene sa at denne gangen hadde sjølmordsforsøket lykkes.

Hun har vært fri i tre år - så fri som hun noen gang blir.

Hun stavrer seg opp, går som i ørske til bilen igjen. Gjennom suset i hodet hører hun Franks stemme: "Du er sterk, Karin. Du får prøve å ha styrke for oss begge, nå - - "

Så tenker hun, med sin egen stemme, som om hun snakker til ham: - Jeg gjorde det av kjærlighet, Frank. Jeg *måtte* gjøre det, skjønner du det? Jeg har aldri bedratt deg - sjøl ikke etter at jeg sluttet å være elskerinne for deg, og bare mor. Men jeg hadde kommet til å gå fra deg nå, og det *kunne* jeg ikke la deg oppleve - -

Hun starter, kjører mot bygda som gjennom ildbuer. Det er noe hun må gjøre; hun må bare klare tankene først -

Så kommer hun på det. Hun stanser bilen, går ut. Kroppen kjennes nummen; det er så vidt hun klarer å åpne bagasjerommet. Hun gråter litt mens hun tar opp hagla hans, den hun la der i dag tidlig. Så stikker hun munningen opp i munnen, når så vidt avtrekkeren med den valne tommelen. - Ja, Frank; jeg har styrke for oss begge, tenker hun og trekker av.

En hare støkker av smellet, skvetter ut fra krattet og forsvinner bortover tømmervegen i skremte byks. Hun ser den ikke.

Karin er fri.